ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ –ਸਬਦ ੮੬

ਮਨਮੁਖਿ ਭੁਲੈ ਭੁਲਾਈਐ ਭੂਲੀ ਠਉਰ ਨ ਕਾਇ ॥

ਰਾਗੁ ਸਿਰੀਰਾਗੁ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੬੦

ਮਨਮੁਖਿ ਭੁਲੈ ਭੁਲਾਈਐ ਭੂਲੀ ਠਉਰ ਨ ਕਾਇ ॥
ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਕੋ ਨ ਦਿਖਾਵਈ ਅੰਧੀ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥
ਗਿਆਨ ਪਦਾਰਥੁ ਖੋਇਆ ਠਗਿਆ ਮੁਠਾ ਜਾਇ ॥੧॥
ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇ ॥
ਭਰਮਿ ਭੁਲੀ ਡੋਹਾਗਣੀ ਨਾ ਪਿਰ ਅੰਕਿ ਸਮਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਭੂਲੀ ਫਿਰੈ ਦਿਸੰਤਰੀ ਭੂਲੀ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਜਿ ਜਾਇ ॥
ਭੂਲੀ ਡੂੰਗਰਿ ਥਲਿ ਚੜੈ ਭਰਮੈ ਮਨੁ ਡੋਲਾਇ ॥
ਧੁਰਹੁ ਵਿਛੁੰਨੀ ਕਿਉ ਮਿਲੈ ਗਰਬਿ ਮੁਠੀ ਬਿਲਲਾਇ ॥੨॥
ਵਿਛੁੜਿਆ ਗੁਰੁ ਮੇਲਸੀ ਹਰਿ ਰਸਿ ਨਾਮ ਪਿਆਰਿ ॥
ਸਾਚਿ ਸਹਜਿ ਸੋਭਾ ਘਣੀ ਹਰਿ ਗੁਣ ਨਾਮ ਅਧਾਰਿ ॥
ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਖੁ ਤੂੰ ਮੈ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਵਨੁ ਭਤਾਰੁ ॥੩॥
ਅਖਰ ਪੜਿ ਪੜਿ ਭੁਲੀਐ ਭੇਖੀ ਬਹੁਤੁ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
ਤੀਰਥ ਨਾਤਾ ਕਿਆ ਕਰੇ ਮਨ ਮਹਿ ਮੈਲੁ ਗੁਮਾਨੁ ॥
ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਕਿਨਿ ਸਮਝਾਈਐ ਮਨੁ ਰਾਜਾ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥੪॥
ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਈਐ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਤੁ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਸਾ ਧਨ ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸੀਗਾਰੁ ॥
ਘਰ ਹੀ ਸੋ ਪਿਰੁ ਪਾਇਆ ਗੁਰ ਕੈ ਹੇਤਿ ਅਪਾਰੁ ॥੫॥
ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਚਾਕਰੀ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਖੋਇ ॥
ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਆ ਲਾਭੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਹੋਇ ॥੬॥
ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਪਾਈਐ ਆਪਿ ਨ ਲਇਆ ਜਾਇ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਚਰਣੀ ਲਗਿ ਰਹੁ ਵਿਚਹੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇ ॥
ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਸਚੋ ਪਲੈ ਪਾਇ ॥੭॥

ਭੁਲਣ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਅਭੁਲੁ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰੁ ॥
ਗੁਰਮਤਿ ਮਨੁ ਸਮਝਾਇਆ ਲਾਗਾ ਤਿਸੈ ਪਿਆਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਚੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਮੇਲੇ ਸਬਦੁ ਅਪਾਰੁ ॥੮॥੧੨॥

ਸਾਰ: ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਾਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦਾ ਫੈਲਾਅ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਹੋਂਦ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ, ਅੰਤਰਸੰਬੰਧਿਤ ਹਕੀਕਤ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਹਉਮੈ ਸਾਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਵੈ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਡੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਸੂਝ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਵੈ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤਤਾ ਸਾਡੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ-ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਅਸੀਂ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ, ਹਉਮੈ ਇਕ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਵਾਂਗ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਇਹ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇਪਣ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰ, ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਕਸੁਰ ਸਮੀਪਤਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੂਰੀ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਤਰੀਵੀ ਅਸੰਤੁਲਨ ਉਲਝਣ ਅਤੇ ਅਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਨਿਮਰਤਾ ਹੀ ਇਸ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਥੀ ਸਿਰਮੌਰਤਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਮੁੜ-ਜੁੜਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਰੁਪਾਂਤ੍ਰਣ ਦੁਆਰਾ, ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ, ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਗੂੜ੍ਹ ਸੂਝ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਭਰਦੀ ਹੈ। ਅੰਤ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਸਿਰਜਤ ਤੰਗ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਇਕ ਅੰਤਰਸੰਬੰਧਿਤ ਸਤਾ ਵਜੋਂ ਸਵਿਕਾਰਦੇ ਹਾਂ।

ਮਨਮੁਖਿ ਭੁਲੈ ਭੁਲਾਈਐ ਭੂਲੀ ਠਉਰ ਨ ਕਾਇ ॥
ਜੋ ਲੋਕ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਕਸਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨੀਂਹ ਨੂੰ ਹਿਲ੍ਹਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਲਝਣ ਅਤੇ ਅਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਕੋ ਨ ਦਿਖਾਵਈ ਅੰਧੀ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥
ਬਿਬੇਕ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੁਝ ਵੀ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ; ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਵਿਅਕਤੀ ਰੂਹਾਨੀ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਘਾਰ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗਿਆਨ ਪਦਾਰਥੁ ਖੋਇਆ ਠਗਿਆ ਮੁਠਾ ਜਾਇ ॥੧॥
ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅਨਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਠੱਗਿਆ ਅਤੇ ਭਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਜਨਮਜਾਤ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਅਸੀਂ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਗਵਾ ਦੇਣ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। (੧)

ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇ ॥
ਹੇ ਨੇਕ ਜਨ, ਭਰਮ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਹੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਂਘ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਇਰਾਦਿਆਂ ਤੋਂ ਭਟਕਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਭਰਮਿ ਭੁਲੀ ਡੋਹਾਗਣੀ ਨਾ ਪਿਰ ਅੰਕਿ ਸਮਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਭਰਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਅਭਾਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਗਲੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ; ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਹਉਮੈ ਸਾਡੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਗੁਆ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਭੂਲੀ ਫਿਰੈ ਦਿਸੰਤਰੀ ਭੂਲੀ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਜਿ ਜਾਇ ॥
ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਠਗਿਆ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਅਤੇ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਵਿਦੇਸ਼ ‘ਚ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਥਾਈ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ, ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਤੱਤ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਭੂਲੀ ਡੂੰਗਰਿ ਥਲਿ ਚੜੈ ਭਰਮੈ ਮਨੁ ਡੋਲਾਇ ॥
ਬੇਖ਼ਬਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ, ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ, ਟਿੱਬਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਜਿਹੀ ਭਟਕਣਾਂ ਵਿਚ, ਮਨ ਡਗਮਗਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਬੇਚੈਨ ਵਿਚਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਸਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇਕਸੁਰਤਾ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ।

ਧੁਰਹੁ ਵਿਛੁੰਨੀ ਕਿਉ ਮਿਲੈ ਗਰਬਿ ਮੁਠੀ ਬਿਲਲਾਇ ॥੨॥
ਆਪਣੇ ਸੋਮੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ, ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਹੁਣ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜੁੜ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਹਉਮੈ ਦੁਆਰਾ ਧੋਖਾ ਖਾ ਕੇ, ਇਹ ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸੱਚੇ ਆਪੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣਾ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। (੨)

ਵਿਛੁੜਿਆ ਗੁਰੁ ਮੇਲਸੀ ਹਰਿ ਰਸਿ ਨਾਮ ਪਿਆਰਿ ॥
ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਬੇਕ ਦਾ ਤੱਤਸਾਰ ਏਕਤਾ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਏਗਾ। ਉਹ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਸਰੋਤ ਦੀ ਸਰਵਵਿਆਪੀਤਾ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਲਈ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਗੇ।

ਸਾਚਿ ਸਹਜਿ ਸੋਭਾ ਘਣੀ ਹਰਿ ਗੁਣ ਨਾਮ ਅਧਾਰਿ ॥
ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਉਦੋਂ ਅਨਮੋਲ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸਰਵਵਿਆਪਕਤਾ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਨਾਲ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਾਡੀ ਯੋਗਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ।

ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਖੁ ਤੂੰ ਮੈ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਵਨੁ ਭਤਾਰੁ ॥੩॥
ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਵੀ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਉਸੇ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰੱਖੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਊਰਜਾ, ਮੇਰਾ ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਹੈ। (੩)

ਅਖਰ ਪੜਿ ਪੜਿ ਭੁਲੀਐ ਭੇਖੀ ਬਹੁਤੁ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕੁਰਾਹੇ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣ ਨਾਲ ਮਾਣ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਦਿੱਖ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਅਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅੰਤਰੀਵੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ; ਉਹ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਜਾਲ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਤੀਰਥ ਨਾਤਾ ਕਿਆ ਕਰੇ ਮਨ ਮਹਿ ਮੈਲੁ ਗੁਮਾਨੁ ॥
ਜੇਕਰ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੰਕਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ? ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਹਰੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਅਰਥ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਅਸਲ ਰੁਪਾਂਤ੍ਰਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਕਿਨਿ ਸਮਝਾਈਐ ਮਨੁ ਰਾਜਾ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥੪॥
ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੂਝਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਮਨ ਇਕ ਰਾਜੇ ਜਾਂ ਸ਼ਾਸਕ ਜਿੰਨਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੈ? ਇਹ ਜਾਗ੍ਰਣ ਵਾਲੀ ਸੱਦ ਹੈ ਕਿ ਹਉਮੈ ਸਾਡੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। (੪)

ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਈਐ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਤੁ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਪਿਆਰ ਦੇ ਸੱਚੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਖੋਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਿਬੇਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਗੰਭੀਰ ਤੱਤਸਾਰ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਰਥਪੂਰਨ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹਨ।

ਸਾ ਧਨ ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸੀਗਾਰੁ ॥
ਉਹ ਭਾਗਸ਼ਾਲੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਬੇਕ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੂਝਾਂ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਘਰ ਹੀ ਸੋ ਪਿਰੁ ਪਾਇਆ ਗੁਰ ਕੈ ਹੇਤਿ ਅਪਾਰੁ ॥੫॥
ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਭਾਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਬੇਕ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਲਈ ਬੇਅੰਤ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੈਵੀਤੱਵ ਦੀ ਅਸੀਂ

ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ; ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਪਿਆਰ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। (੫)

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਚਾਕਰੀ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਿਬੇਕ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਖੋਇ ॥
ਜਦੋਂ ਬਿਬੇਕ ਦੀ ਸੂਝ ਦਾ ਤੱਤਸਾਰ ਮਨ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅੰਦਰਲੇ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ ਰਾਹੀਂ ਇਕਸੁਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਆ ਲਾਭੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਹੋਇ ॥੬॥
ਇਕ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਤਮ-ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਲਾਭ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਿੰਤਨ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਗੁਣ ਹੈ ਜੋ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੋਬਲ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ। (੬)

ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਪਾਈਐ ਆਪਿ ਨ ਲਇਆ ਜਾਇ ॥
ਜੇਕਰ ਨੇਕ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰ ਕੀ ਚਰਣੀ ਲਗਿ ਰਹੁ ਵਿਚਹੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇ ॥
ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਬਿਬੇਕ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿ ਕੇ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵੱਸਦੇ ਸਵੈ-ਅਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਸਚੋ ਪਲੈ ਪਾਇ ॥੭॥

ਸੱਚਾਈ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਣ ਨਾਲ, ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਖੁਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪ ਸਾਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਣਾਂਗੇ? (੭)

ਭੁਲਣ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਅਭੁਲੁ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰੁ ॥

ਅਸੀਂ ਇਹ ਭੁੱਲਣ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਅਭੁੱਲ ਬਿਬੇਕ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਗਿਆਨਤਾ ਤੋਂ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵੱਲ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਸੋਮਾ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਮਨੁ ਸਮਝਾਇਆ ਲਾਗਾ ਤਿਸੈ ਪਿਆਰੁ ॥

ਚੇਤੰਨ ਬੁੱਧੀ, ਭਰਮ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਿਚ ਰਪਾਂਤ੍ਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਬੇਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਰਾਹੀਂ ਅੰਤਰੀਵ ਸਰੋਤ ਦੀ ਸਰਵਵਿਆਪੀਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਸਾਚੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਮੇਲੇ ਸਬਦੁ ਅਪਾਰੁ ॥੮॥੧੨॥

ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲੋ ਅਤੇ ਅਨੰਤ ਰੂਹਾਨੀ ਸੂਝ ਨਾਲ ਏਕਤਾ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰੋ। ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਾਈ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। (੮)(੧੨)

ਤੱਤ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਵਸਤ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਜੂਦ ਦੀ ਨੀਂਹ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਕਿੱਥੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਸੁਚੇਤ ਚੋਣਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਵੈ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੱਚਾਈ ਵਿਚ ਸਮਾ ਕੇ, ਅਸੀਂ ਹਕੀਕਤ ਨਾਲ ਇਕਰੂਪ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚਲੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਦੋਵਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਜੋਂ

ਕਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਧਰਾਤਲ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਸਾਡੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation
ਵੈੱਬਸਾਈਟ: **OnenessInDiversity.com**

ਈਮੇਲ: **onenessindiversityfoundation@gmail.com**